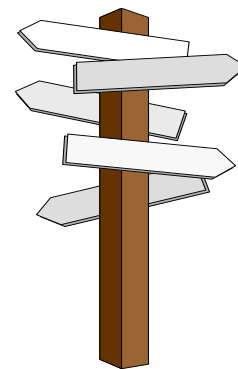

Útjelző

2003 DECEMBER

Az E.K.E. Bányási Osztályának ismertetője

III. évf. 11. sz.

Turista, állj meg egy percre

Ruszkabánya bejáratánál – ott, ahol még az autóparkolókat is márványtörmelékkel töltötték fel – ahol csak elrohanni szokás, ahol még csak sejteni a Ruszka-havas rejtelmét: ott áll egy rólad- és neked szóló üzenetet hordozó obeliszk. Nem mindig volt itt, nem is ide képzelték felállítói. Csak a “gondos” utókor tevékenységének következtében került ide. Előbb feldúlták természetes környezetét, majd miután jó ideig darabokban hevert az út szélén, úgy mentették meg, hogy lehozták egy turisztikailag jelentéktelen, ám biztonságos helyre. Mégis egyedülálló ...

Az emlékművet 1936-ban állították a karánsebesi Bányási Turista Klub tagjai, egy Magdoş Vasile nevű erdómérnök kezdeményezésére, aki maga is a hegyi turizmus szerelmese volt. A 2,2 méter magas márványoszlopot eredetileg oda helyezték ahol a hegyek vándora búcsút vesz a lakott területektől és beleveti magát a havasi legelők és erdők élvezetébe – Ruszkicától kissé északra a “Hétforrás tisztása” névre hallgató helyen. Akkoriban, itt valóban létezett hét kristályvízű forrás, ám előbb ezek vizét fogták fel és vezették el csövezeteken a bányák felé, majd magát a tisztást is elérték az új márványlelőhelyek után kutatók.

A pusztulástól egy újabb erdómérnök mentette meg az emlékművet: Walter Frank erdészeti hivatali igazgató intézkedésére hozatták jelenlegi helyére. Így maradt egy világszerte páráját ritkító nevezetességgel gazdagabb a Retyezát és Szárköhavas közvetlen szomszédságában jelentéktelennek tűnő Ruszka hegység. A “Turisták Emlékműve” néven ismert emlék(esztető)oszlop a következő román nyelvű négysoros feliratot viseli:

*“Turistule, ajuns sub poala pădurii
Aruncă năcazul și patima urii
Încearcă să prinzi din legile firii
Scînteia divină: virtutea iubirii.”*

Szabadfordításban:

*“Turista, ahányszor erdőhöz érkezel
Feledd gondjaid s a gyűlöletnek szenvét
Magadnak a lét parancsát fedezed fel
Az isteni szikrát: a szeretet erény.”*

Millés

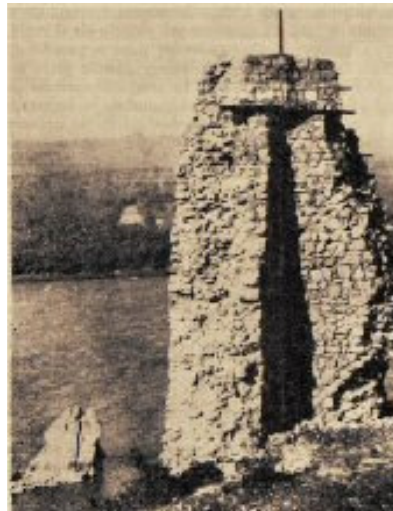
Szent László vára

A Duna folyását bal partján követve Ó-Moldovától 7 km-re egy "várhegynek" nevezett domb tetején áll egy őrtorony maradványa, az egykori büszke vár – Szent László várának – a romja. Vele szemben, a Duna jobb partján (Szerbia) áll Galambóc vára. Történetük az idők folyamán egybefonódott olyannyira, hogy Szent László várának „születése” Galambóc várának történetéhez kötődik.

Történt ugyanis, hogy Zsigmond király 1427-ben szerződést kötött Brankovics György szerb despotával, melynek értelmében ez utóbbi több várat is át kellett adjon Zsigmondnak. Ezek között szerepelt Galambóc vára is. A várnak szerb kapitánya viszont nem volt hajlandó az erődítményt átadni, inkább 12.000 aranyért eladta azt a törököknek. Ez utóbbiaknak egyre veszedelmesebb közelsége miatt Zsigmondnak sürgősen intézkednie kellett – megakadályozandó átkelésüket a Dunán. Így 1427 telén egy pár hónap leforgása alatt a Duna bal partján, szemben a török kézen lévő Galambóccal, egy erős várat építtetett lombardiai és génuai építésszel, melyet egy 1428 áprilisában kiadott oklevélben ZENTHLAZLOWARA-nak nevezett.

A vár felépültét követően, 1428 áprilisában meg is kezdték Galambóc ostromát, hogy onnan kiűzzék az oda befészkelődött törököt. Galambóc ostromához Zsigmond 25.000 gyalogossal, 200 lombardiai és génuai tüzérral és egy lengyel lovascsapattal átkelt a Dunán. Hajóhada az ottlévő török hajókkal harcolt. Egykori leírás szerint: "Az ostromban részt vett Rozgonyi Istvánné Szent-

Györgyi Cecillia is, aki hajóra szállva mozsaraiból és vetőgépeiből nagy pusztítást okozott a török hadihajói között, mialatt férje – Rozgonyi István temesi főispán – a szerb partról saját kezűleg irányította ágyúit a vár tornya ellen, átellenből pedig Szent László bástyájából a lengyel és litván csapatok bom-bázták a falakat." Ám közben megérkezett Murád szultán is csapataival. A túlerővel szemben Zsigmond tehetetlen, s szabad elvonulást kér a szultántól csapatai számára. Erre ígéretet kapott de végül is a törökök nem tartották be szavukat, megtámadták a visszavonuló magyar csapatokat és Zsigmond csak úgy menekült meg, hogy Rozgonyi csónakon átvitte a Dunán.

A szultán s csapatai ekkor nem keltek át a Dunán de Szent László várának szerepe a történelemben itt nagyjából be is fejeződött. Tudjuk még, hogy a várat 1429-ben – a többi aldunai várakkal együtt – a teuton lovagokra bízta a király.

Ekkor a várban 400 közkatonára és 56 tüzér tartózkodott.

1482-ben, innen indul Kinizsi Pál a törökök ellen és első győzelmét épp Galambóc alatt aratta.

Szent László vára egyike volt a legerősebb Al-Duna menti váraknak, körülbelül 500 méter területű, 2,5 méter vastag falaival.

A várat Mohács után a XVI. században rombolja le Bali-bég.

Az idevetődő turista figyelmét azonban még mindig a múlt köti le. Ezúttal azonban mintha a XIX. századbeli nagyszabású munkálatok zaja ütné meg a fülét, hisz itt kezdődtek azok a hatalmas átalakítások melyek nyomán szabályozták a Dunát, hegynyi sziklákat mozgatva meg s távolítva el a folyamon leereszkedő hajók útjából. Ezen munkálatok emlékét őrzi az a hatalmas (10 x 7 méter) márvány-tábla mely a volt Széchenyi-út mentén van egy sziklafalba helyez-ve és szövege a következő:

"Az Aldunai vaskapunak és a többi zuhatagnak az MDCCCVIII évi 26-ik t. cikkelye által elrendelt szabályozása megkezdett,

I. FERENCZ JÓZSEF uralkodása alatt Gróf SZAPÁRY GYULA miniszterelnök idejében BELLUSI BAROSS GÁBOR kereskedelemügyi miniszter által 1890 évi szeptember 15-én. Isten áldása legyen e művön és megalkotóin!"

Napjainkban elült már a csatazaj – kardcsörtetés, ágyúmoraj – de elült már a nagyszabású munkálatok zaja is, csak a csend uralkodik a tájon s a szemlélődő turistát hatalmába keríti a sziklák meredekjeinek szépsége, a fákkal borított hegyoldalak, a dombokon legelésző juhok látványa, a virággal telített rétek és a lustán folydogáló Duna szívet melengető nyugalma.

Pálkovács István

Természetvédelmi területeink

A Kenézfalv-i madárrezervátum

A Temesközt valamikor uraló, egykori – veszedelmeket rejtő de egyben védelmet is nyújtó – mocsárvilágból, mára már alig maradt emlékeztető, képet adó nádas, ingoványos terület. Csak Murány és Kenézfalva (régbben Knéz, majd Temeskenéz) határában megszoruló lápok érdemesek említésre manapság. Ez utóbbit egy 1942-es Minisztertanácsi Rendelet nyomán jegyzik védett területként. Elsősorban lelkes ornitológusok mint Kuhn Lajos, Dionisie Linția és Emil Nadra munkásságának köszönhetően, ez a védettség olyan időszakokban is érvényesült, mikor erre valymi kevés anyagi fedezett jutott.

Az összesen 104 hektáros, három összefutó patak vize által táplált tavak, árterek és szigetek szövevényét sűrű nádas fogja össze egészé – méltóképpen nevezik ezért a Bánság Deltájának. A terület mai, talán legavatottabb ismerője M.Kiss András, a természettudományok doktora, aki disszertációjának anyagát is itteni tanulmányai alapján állította össze. Tőle tudjuk, hogy a rezervátumban összesen 5 állandó jellel itt élő, 55 nyári vendég, 17 teletelő valamint 36 átkelő madárfaj talál menedéket.

Megtalálhatóak itt az Európaszerte is ritkaságszámba menő kis- és nagyköcsag, a sárga gém, a kis kormorán és a gázló-madár, de „meghúzódik” mellettük számtalan kevésbé híres gém, a bölömbika, a búbos vöcsök és a függőcinege, hogy a vadkacsákról, vadlibákról és a vízityúkról már ne is beszéljünk. A ragadozók közül pedig itt van a vörös- meg az éjjeli vércse, a sólyom, a fülesbagoly és a kuvik. (folytatása a 3-ik oldalon)

Újévi „kijózanító-túra” a Szárkő havasokba

A Bánsági EKE osztály még nem vette fel túratervébe az újévi „kijózanító” túrát, de négy mindenre elszánt temesvári hegymászó – Balázs István EKE-alelnök, Sztupár Zoltán, az ifjú Pataki Farkas és alulírott – január másodikán felpakolta hátizsákját, felhúzta túrabakancsát és felült a karánsebesi személyvonatra: irány a Szárkő-havas!

Az első meglepetés a karánsebesi állomáson érte a rettenthetetlen csapatot, az előre megrendelt taxi ugyanis nem várta őket, az alkalmi fuvaros viszont jól átverte hegymászóinkat (de ez csak három nap múlva derült ki...). A folytatás viszont remekül sikerült. A csapat viszonylag jó mászóidőt teljesítve még világosan elérte a Cuntu-i meteorológiai állomást, ahol nea' Puiu forró citromos teával és alaposan befűtött szobákkal várta a temesváriakat. Az ekések teljesen a figyelem középpontjába kerültek, miután a fent szilveszterező mintegy 20-25 tagú lugosi csoport éppen aznap ereszkedett le a völgybe. A kellemes – egy kupica erős mellett – megejtett esti beszélgetést, másnap „hajnali” 9-10 óra tájban kemény hegyi túra követte, olyan sűrű ködben, hogy az ekés csapat nem látott messzebb az orra hegyénél. Egyik kórakástól (magyarul momâie) a következőig lehetett csak tájékozódni, de a Szárkő csúcsán levő (2190 m) meteorológiai állomást, amelyet mintegy három órás mászás után értek el, csak kutyaugatás alapján sikerült betájolni. A fogadtatás legalább olyan meleg volt, mint a Cuntunál, egy karánsebesi hegymászó saját főzésű kisüstijével és az elmaradhatatlan hegyi teával traktálta a temesvári ritka vendégeket. Innen már csak lefelé vezetett az út...szerencsére, mert a lábnyomokat már befedte a hó és a nyomkeresés kissé hátráltatta hőseinket, de így is négy óra előtt sikerült leérni a főhadiszállásra. (Úgy hírlík, egy ilyen kemény téli túráért teljesítménypontok is járnak). A második estén, a 12 voltos hangulatvilágítás diszkrét fényénél kiderült, hogy kevesebb kajával sem haltak volna éhen ekéseink, de inkább maradjon, mintsem hogy túl kevés legyen...A harmadik napon már csak az ereszkedés volt hátra, a frissen esett hóban és végre napsütéses időben, amint azt képünk is tanúsítja. A mesebeli havas erdő, a Kishavasok távoli látványa kárpótolta kirándulóinkat az előző napok ködös túráiért.

A második kellemetlen meglepetés a libegő lábánál érte az ekés csapatot: az előleggel odarendelt taxis nem volt ott a megbeszélte időpontban, sőt, később sem. Nem maradt más hátra, mint gyalog elindulni Borló irányába. Egy-két órás gyaloglás után egy áruszállító kiskamion vezetője megszánta a hátizsákos turistákat és a csomagterben levitte az ekéseket Karánsebesre. Maradt még egy utolsó – szintén kellemetlen – meglepetés: a Bukarestből jövő gyorsvonatban, helyjegyekkel a zsebükben, féllábon utaztak Temesvárig hőseink.

Jöhet a következő Szárkő-túra!

Pataki Zoltán

Kirándulóhelyként talán nem olyan vonzó mint más rezervátum, de amint Ohánovics Miklós fotóján is látszik, egy jókedvű, a még metsző tavaszi széllel mit sem törődő vegyes összetételű csapat, ezen a vidéken is talál magának élményt, élvezetet. A nádasban fülelni, leskelődni, kíváncsian botorkálni lehet, a láp szélén pedig józú az otthonról hozott uzsonna. Ha pedig ez sem elég, akkor a szántóföldig található egy eléggé nagy füves terület, ahol elszabadulhat a labda.

A bátrak és kitartóbbak persze továbbindulnak és eljutnak Kalácsafüredőre, majd Mercyfalvára, ahonnan vissza lehet vonatozni Temesvár vagy Arad felé. Ez „mindössze” 18 kilométer gyaloglást jelent.

Mi eléggé bátrak voltunk 2002 áprilisában.

Illés Mihály

**ŐSZI (VASÁR)NAP MENYHÁZÁN,
A BÉLI-HEGYEKBEN**

Késő ősszel, télen kényszerűen ritkul az egyébként gyakori túrák sora, ezért talán még nagyobb várakozás előzi meg ezeket a kirándulásokat. November 30.-án a Békéscsabához egyik legközelebbi hegyi túráközpontba, az Arad megyei Menyházára vezetett utunk (kb. 100 km). A reggeli 5 órás indulás és gyors határátkelés után 2 és fél óra alatt Menyházára értünk. A Béli hegységben elhelyezkedő hotelekkel, motellekkel és kempingekkel fölöttébb jól ellátott Menyházán barátságos idő fogadott minket. A faluban meglepetésünkre egyből Titi bácsiba (Stefanov Titusz) botlottunk, éppen Siska Zoli ill. Milka Zsolt camping-je előtt futottunk össze vele, így gyorsan felbresztettük a még sátorban alvó barátainkat, aminek nem biztos hogy nagyon örültek. Aradi barátaink nagyon rendesek voltak, részletes útleírást kaptunk a túrához és megmutatták a Czárán által annak idején bérelt villát ill. azt a sziklát az üdülőtelep központjában, amelyről már sajnos régen eltűnt a Czárán- emléktábla. Zolitol jó néhány Menyházai képeslapot is kaptunk, amelyek Arad megye "egyetlen igazi" hegyi üdülőtelepét és fürdőjét még eredeti pompájában ábrázolták. Megnéztük a régi úri fürdőt (az egykori Neumann-villát): valaha pompás hely lehetett, ma sajnos az enyészett az úr.

Stefanov Titusz, amint éppen bemutatja a Czárán-sziklát Menyházán

Ezek után elindultunk a Vaskohi-karsztvidék felé, a Czárán- emléktűt első szakaszán. Czárán annak idején Menyházáról e útvonalon közelítette meg a Bihart, igaz lóhátón. (Czárán Gyulának, a bihari hegyi turizmus megteremtőjének ideiglenes lakhelye annak idején Menyházán volt.). Az utat aradi turisták a 90-es években jelezték újra (kék kereszt).

A karszt-vidék látványos részét kb. 8-10 kilométeres túrával érjük el. Eleinte az alacsony hegyekre jellemző, kissé eseménytelen völgyút, majd komolyabb emelkedő várt ránk, hamarosan egy kísérteti bányatelephez jutottunk (La Grajdura), innen pillantottuk meg a Bihar-hegységet, annak is legmagasabb pontját, a már hóval fedett Nagy-Bihart (1849 m). A leírások szerint hamarosan az egész Bihar vonulatát látni lehet, csak tovább illetve magasabbra kell mennünk. Továbbmentünk az úton és jobbra egy hatalmas különlegességével lenyűgöző mezőt pillantottunk meg. Dolina-dolina hátán a több négyzetkilométeres területen, talán a vaskohi-karszt egyik legszebb területén vagyunk. Mi az út bal oldalán lévő "hegycsúcsokat" céloztuk meg, abban a reményben, hogy „megkapjuk” a beígért Bihar-panorámát. Ahogy lenni szokott, mindig tovább kellett másznunk vagy inkább mennünk, mert mindig volt egy kilátást takaró dombocská...végül is beteljesült a vágyunk és a Belényesi medence, a Fericei (Harasztosi) Magura illetve a Mezőhavas jellegzetes kúpja és az Istenek havasa ugyancsak ismert alakja tűnt fel. Jó érzés volt látni innen is kedvenc hegységünket. A látási viszonyok kiválóak voltak, igaz eddigre már a gyakran szégyenlős Nagy-Bihar időnként felhőbe burkolódzott.

A visszaúton összefutottunk Zsolttal, Zolival meg egy – Temesváron a turista-találkozózn megismert – román társukkal. Zoltánék a fennsíkra tartanak, ott fognak sátorozni az éjjel. Ők délelőtt egy turistavetélkedőn vettek részt Menyházán, ahol nem is szerepeltek rosszul. Félórás pihenő: beszélgetés, ötletek, tervek. Zoltán vállalná, hogy jövő évben le "túravezeti" egyik nyílt túránkon a vízesés-túrát a Nagy-Bihar (Biharmező) környékén. Örülünk, hogy tetszik neki e hirtelen jött ötlet és Zsolt is szívesen jön majd. Mi gyorsan vissza „rohanunk” Menyházára. Az idő vésszesen fogy, hamarosan sötétedni fog... Lejebb sártenger vár ránk a patak partján, ami néha összenőtt az ösvénnyel. A faluban a „Czárán-villát” akarjuk közelebről megnézni, bár a kert kapu zárva volt, mégis bejutunk, a magyar nyelvű emléktáblát is megtaláljuk. Menyháza igencsak tetszetős villanegyedében vagyunk, óriási fenyők és egykori főúri villák környezetében. A volt Czárán-villa mintha felújítás alatt állna, reméljük a mai tulajdonos nem "renoválja" az emléktáblát is. Már mindjárt fél 5 , átautózunk a Déznai várhegy tövéhez. Gyors vártúra következik. Naplemente a Déznai várban... bizony kissé fárasztó a sietősre fogott felmenet, pedig nem is magas a „várhegy”. A kilátás Zarándi-hegyekre ragyogó. Már majdnem, hogy sötétben botorkálunk le. Kellemes nap volt, lehet hogy megint túl zsúfolt... Pedig még meg kellett volna mutatni az új turistatársainknak a Czárán Gyula síremlékét, elmehettünk volna a közeli Denevér- ill. Medve-barlangokhoz, a Márvány-bányához is. Majd legközelebb, ha ismét erre vetődünk, késő ősszel vagy kora tavasszal.

Perei Árpád

Útjelző – Az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztályának negyedévenként megjelenő ismertetője * Szerkeszti: Illés Mihály * www.ekeban.home.ro e - mail: utjelzo@ekeban.ro